

تربیت نسل جوان از نگاه امام رضا (ع)

پرورش نسل جوان در پرتو سیره امام رضا علیه السلام

تربیت نسل جوان از ضروری ترین وظایف هر جامعه ای است. این نیروی سرشار از استعداد، اگر به درستی هدایت شود، می تواند سعادت و سلامت آینده جامعه را تضمین کند. سیره امام رضا (علیه السلام) سرشار از نکاتی راهگشا برای تربیت اخلاقی، دینی و اجتماعی جوانان است. در این نوشتار، به چهار محور مهم تربیتی بر پایه سیره آن حضرت می پردازیم:

۱. احترام به شخصیت جوانان

احترام به شخصیت، از نیازهای اساسی و طبیعی هر جوان است. همان طور که بدن به آب و غذا نیاز دارد، روان او نیز برای رشد، به محبت و احترام نیازمند است.

امام رضا (ع) می فرماید:

التودد إلى الناس نصف العقل
«ابراز محبت به مردم، نیمی از عقلانیت است.»

یکی از شیوه های موثر در تربیت جوانان، توجه به نظرات آن ها، مشورت، سلام کردن، هدیه دادن و تشکر از فعالیت های شان است. این برخوردها باعث علاقه مندی بیشتر جوانان به والدین و مربیان شان می شود.

در حدیثی دیگر می فرمایند:

اجمل معاشرتک مع الصغیر و الکبیر
«با کوچک و بزرگ، معاشرتی نیکو داشته باش.»

سکوت و بردباری در برابر تندیه های دوران بلوغ، و گذشت از خطاهای جوانان، دل آنان را به والدین نزدیک می کند. چنان که امام فرمود:

إن الصمت یکسب المحبة، إنه دلیل علی کل خیر
«سکوت، محبت می آورد و نشانه ای از هر خیر است.»

۲. توجه به سخنان و خواسته های جوانان

وقتی به سخنان جوانان گوش داده شود، احساس امنیت، اعتماد و صمیمیت افزایش می یابد. امام رضا (ع) در سیره عملی خود، این اصل را رعایت می کرد.

ابراهیم بن عباس می گوید:

«ندیدم امام رضا (ع) سخن کسی را قطع کند. همیشه صبر می کرد تا سخنش تمام شود و هیچ گاه خواسته کسی را، اگر قادر به انجام آن بود، رد نمی کرد.»

۳. انس با قرآن

اگر نسل جوان با قرآن انس بگیرند، در آینده، جامعه ای دین مدار، هوشمند، همدل و پیشرو خواهیم داشت.

ابراهیم بن عباس می گوید:

«تمام سخنان و پاسخ‌ها و مثال‌های امام برگرفته از قرآن بود. هر سه روز یک‌بار قرآن را ختم می‌کرد، و می‌فرمود: می‌توانم زودتر تمامش کنم، اما درنگ می‌کنم تا به معنا و شأن نزول آیات بیندیشم.»

نمونه‌ای از تأثیر قرآن بر جوان: فضیل بن عیاض
فضیل، دزدی بدنام بود، اما شبی هنگام بالا رفتن از دیوار خانه‌ای، صدای تلاوت این آیه را شنید:

«أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ...»
«آیا وقت آن نرسیده است که دل‌های مؤمنان در برابر یاد خدا خاشع گردد؟»

این آیه قلبش را متحول کرد. همان‌جا توبه کرد و مسیر زندگی‌اش را تغییر داد. بعدها از بزرگان عرفان شد و انسان‌هایی شایسته تربیت کرد.

۴. پرورش صفات اخلاقی

جوانان به طور طبیعی دوست دارند شخصیت و منزلت خود را برجسته سازند. بهترین راه برای هدایت این ویژگی، معرفی الگوهای اخلاقی واقعی است. امام رضا (ع) الگوی بی‌نظیری در این زمینه‌اند:

الف) کمک به دیگران

روزی امام رضا (ع) وارد حمام شد. مردی که ایشان را نمی‌شناخت، از او خواست بدنش را کیسه بکشد. امام با فروتنی پذیرفت. وقتی دیگران امام را معرفی کردند، آن مرد با شرمندگی عذر خواست، ولی امام کارش را تمام کرد.

ب) امر به معروف و نهی از منکر

وقتی غلامانش میوه نیم‌خورده را دور ریختند، فرمود:

«اگر شما بی‌نیازید، کسانی هستند که نیاز دارند. آن را به نیازمندان بدهید.»

ج) تواضع و فروتنی

در سفری به خراسان، امام رضا (ع) غلامان سیاه و سفید را کنار خود بر سر سفره نشاند. یکی از همراهان گفت: بهتر است برای غلامان سفره جداگانه‌ای انداخته شود. امام پاسخ داد:

«ساکت باش. خدای همه ما یکی است. پدر و مادر ما یکی‌اند. پاداش و کیفر هر کس به رفتار و عمل او بستگی دارد.»

نتیجه‌گیری:

سیره امام رضا (ع) راهنمایی عملی برای تربیت دینی و اخلاقی جوانان است. توجه به احترام، گفت‌وگو، انس با قرآن، و پرورش صفات اخلاقی می‌تواند نسل جوان را به انسان‌هایی متعهد، آرام و موفق در زندگی تبدیل کند.